

ВОДЕЩА РОЛЯ НА ПРЕВЕНЦИЯТА И РЕХАБИЛИТАЦИЯТА В КЛИНИЧНАТА ПРАКТИКА НА СТУДЕНТИТЕ ОТ СПЕЦИАЛНОСТ МЕДИЦИНСКА РЕХАБИЛИТАЦИЯ И ЕРГОТЕРАПИЯ

Виолета Иванова, Руска Паскалева, Ваня Павлова

Медицински факултет при Тракийски университет – Стара Загора
Катедра: Медицинска рехабилитация и ерготерапия,
физикална медицина и спорт

LEADING ROLE OF PREVENTION AND REHABILITATION IN THE CLINICAL PRACTICE OF STUDENTS FROM THE MEDICAL REHABILITATION AND ERGOTHERAPY PROGRAM

Violeta Ivanova, Ruska Paskaleva, Vanya Pavlova

Department of Medical Rehabilitation and Occupational Therapy, Physical Medicine and Sport, Faculty of Medicine, Trakia University - Stara Zagora

РЕЗЮМЕ

Превенцията и рехабилитацията заемат важно място в практическото обучение на студентите от специалност „Медицинска рехабилитация и ерготерапия“. То се осъществява в две направления: практически занимания на студентите в специализираните кабинети под ръководството на преподавател; клинична практика, летен и преддипломен стажове в учебно-практическите бази под ръководството на преподавател и наставник. Клиничната практика е във функционална връзка с останалите учебни форми и особено с лекциите и учебно-практически занимания.

Целта на настоящото проучване е мотивацията на студентите за участие в клиничната практика.

Материал и методи: Обект на проучването са 82 студенти от специалност „Медицинска рехабилитация и ерготерапия“ в периода 2014-2017г.

Резултати и обсъждане: Извършен бе анализ на постигнатите резултати, като над 70% от студентите са мотивирани за участие в практическото обучение и са удовлетворени от избора на специалност. Разширени бяха възможностите за практическа работа за превен-

ABSTRACT

Introduction: Prevention and rehabilitation occupy an important place in the practical training of the students from the Medical Rehabilitation and Ergotherapy program. This has two dimensions: practical activities of the students in the specialized offices under the guidance of a lecturer; clinical practice, summer and pre-graduate internships in the training and practical facilities under the guidance of a lecturer and mentor. Clinical practice is in a functional relationship with the other forms of study and especially with the lectures and educational and practical activities.

Aim: The aim of this study is to motivate students to participate in clinical practice.

Materials and Methods: The survey included 82 students from the Medical Rehabilitation and Ergotherapy program in the period 2014-2017.

Results and Discussion: An analysis of the results has been carried out, with more than 70% of students being motivated to participate in the practical training and satisfied with the program choice. The opportunities for practical work on prevention and rehabilitation during clinical practice have been expanded.

Keywords: prevention, rehabilitation, clinical practice, innovations in training

ция и рехабилитация по време на клиничната практика.

Ключови думи: превенция, рехабилитация, клинична практика, иновации в обучението

ВЪВЕДЕНИЕ

Практическото обучение на студентите от специалност „Медицинска рехабилитация и ерготерапия“ се осъществява в две направления: практически занимания на студентите в специализираните кабинети под ръководството на преподавател; клинична практика, летен и преддипломен стажове в учебно-практическите бази под ръководството на наставник. Важен момент в клиничното обучение е съвместната дейност на студенти и наставници, които са в роля на супервайзери в рехабилитационните екипи. Тази съвместна дейност е важна за подобряване качеството на практическото обучение, за личностното и професионално развитие на студентите.

Доброто наставничество не е въпрос на специални методи, намерения или действия, а преди всичко отношението на наставника към професията и студентите. Неговата основна задача е да подпомогне на студентите във формирането на умения, навици и етично отношение към пациента и неговите близки (Паскалева Р. 2012; 23-27). Доброто наставничество не е въпрос на специални методи, намерения или действия, а преди всичко на отношението от наставника към професията и обучавания. За тази цел в Университета в Бирмингам е организирано специално обучение на менторите от клиничните бази, водещи обучението на физиотерапевтите за запознаване с академичните стандарти и подпомагат обучението на студентите и проследяват клиничното им участие и желание за работа (Williams K., Williams, 2011; 1-23). Това е много добра инициатива за подобряване на взаимодействието преподавател – наставник в условията на работната среда, подобрява академичния опит на наставниците и развива клиничния опит на преподавателите.

Иновативен елемент в практическото обучение на студентите е участието в рехабилитацията на възрастни хора с диабет в СНЦ „Диабет“ – Стара Загора. За целта бяха организирани две групи за активни занимания и бе съставена програма за двигателна активност, включваща физически упражнения, разходки на открито и ту-

ризъм. Заниманията бяха провеждани два пъти седмично.

В центъра бяха осъществени и следните дейности:

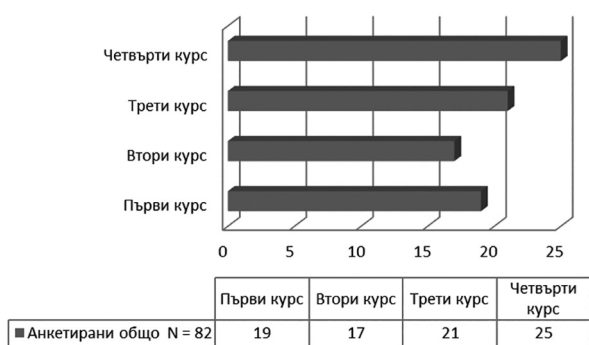
- Осигуряване на уреди и средства за рехабилитация.
- Изработване на индивидуални картони за рехабилитационните занимания.
- Организиране на походи и екскурзии с превантивна цел веднъж месечно.
- Популяризиране на дейностите на сдружението чрез организиране на обществени инициативи и форми по една среща на тримесечие.
- Осъществяване на ранна диагностика на диабета сред рисковите групи чрез съвместна екипна дейност между общо-практикуващите лекари, социалните работници и рехабилитаторите за здравна просвета и редовно проследяване нивото на кръвната захар и теглото – веднъж месечно.
- Организиране на широки кампании за повишаване на информираността на населението за превенция на диабета.

Цел на настоящата разработка е:

- да проучим мотивацията на студентите за участие в клиничната практика.
- да изясним удовлетвореността на студентите от практическото обучение и работат в екип;
- да включим студентите от специалността в разработване на програми за двигателна активност при възрастни хора с диабет с цел превенция на усложненията.

МАТЕРИАЛ И МЕТОДИ

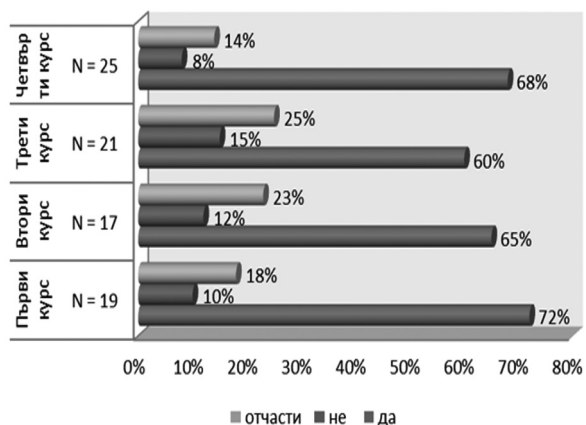
- Извършено бе пилотно проучване на 82 студенти от специалност „Медицинска рехабилитация и ерготерапия“ от Тракийски университет – Стара Загора от първи, втори, трети и четвърти курс, разделени на четири групи за периода 2014-2017г. (фиг. 1);
- Извършен бе анализ и математико-статистическа обработка на получените резултати.

Фиг. 1. Анкетираните студенти разпределени по курсове

РЕЗУЛТАТИ И ОБСЪЖДАНЕ

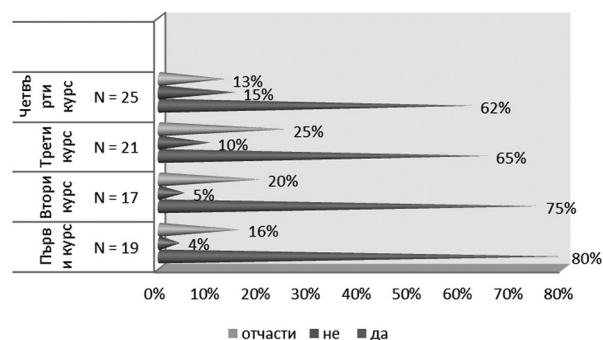
Практическото обучение е фактор, осигуряващ повишаване на качеството в реалната работна среда и гарантира ефективното провеждане на летните стажове и преддипломния стаж.

Фиг. 2. Удовлетвореност от практическото обучение

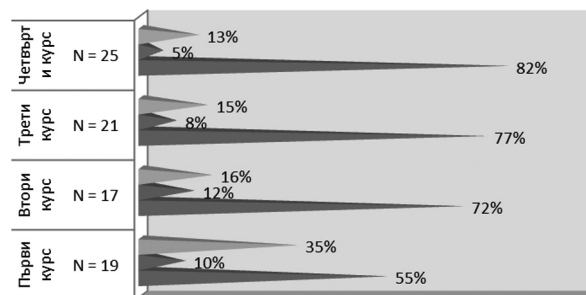
По отношение на практическата подготовка резултатите от фиг. 2 показват, че около 66% средно от четирите анкетирани групи са удовлетворени, неудовлетворени са малка част от анкетираните (11%), а около 23% не могат с точност да определят практическата подготовка, по качество и обем. Практическите занимания за студентите са много важни, тъй като им дават възможност в една условно създадена реална ситуация да развият своите практически умения и критично мислене, върху чието развитие влияние оказват начина на преподаване, стила на преподавателя и преподаваната материя. Това потвърждава положителната нагласа на студентите към практическата работа.

Наставникът е централна фигура по време на клиничната практика на студентите от специалността. Неговата основна задача е да подпомогне обучаваните в усвояване на практическите уме-

Фиг. 3. Удовлетвореност от съвместната работа с наставниците в рехабилитационните екипи

ния, да ги запознае със закономерностите и условията, които осигуряват качествено здравеопазване, с грешки и пропуски в лечебния процес и с възможностите за тяхното преодоляване. Трябва да подпомогне студентите в етично отношение към пациента и неговите близки (Паскалева Р. 2012; с.56). Анкетираните студенти са доволни от съвместната работа с наставниците (фиг. 3) в рехабилитационните екипи, като най-много положителни отговори са посочили студентите от първи курс (80%), въпреки че имат най-малко практически опит. Останалите курсове също са удовлетворени от съвместната работа с менторите, но предвид по-големия практически имат препоръки, относно организацията на работа и разширяване броя на практическите бази.

Фиг. 4. Приложение на Ерготерапията в клиничната практика

Важно място в комплексната рехабилитация заемат ерготерапевтичните и арт-терапевтичните занимания (Банков Ст. и кол. 1979), като основните задачи на ерготерапията са насочени към: възстановяване на двигателните функции; стимулиране на умствените и паметови възможности; развитие на психическите процеси – възприятие, мислене, внимание и обучението в дейностите от ежедневиия живот (ДЕЖ) (Топузов И. 2009). Те от своя страна се делят на: дейности в легло-заемане на седящо положение в лег-

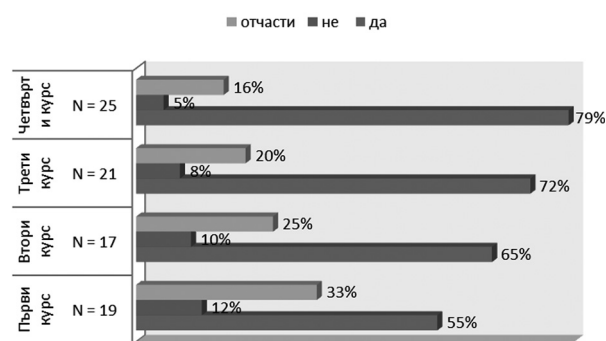
лото, запазване на равновесие от седеж; дейности в инвалидната количка (Вачева Д. 2011) – преместване от леглото в инвалидната количка и обратно; отваряне, затваряне на вратите, преминаване през тях; дейности от самообслужването – извършване на тоалет (миене, ресане и др.), обличане, хранене; дейности с ръце – писане; дейности за придвижване; дейности, свързани с пътуване (Вачева Д. 2007).

ЛОДИ – моделът (Личност, Околна среда, Дейност, Изпълнение) е неразделна част от *ерготерапевтичните дейности* (Топузов И. 2009). Той е екологичен, ерготерапевтичен модел и представлява взаимодействието между личността – вътрешния фактор и околната среда – външния фактор (Топузов И. 2006). Педагогическите възможности на ЛОДИ-модела имат значение в процеса на интеграция и ресоциализация на пациентите, към активното им адаптиране в семейството и обществото) (Trombly SA. 1996).

Общата оценка на пациента в съвременната ерготерапия се извършва чрез Международната класификация на функционирането, уврежданията и здравето (МКФ). Тя е създадена от СЗО за измерване на здравето инвалидността – както на индивидуално, така и на популационно ниво, като е официално приета от представители на 191 страни – членки на СЗО - Май 2001 (Колева, И., 2008). Прилага се в страните – членки като интернационален стандарт за описание и оценка на здравето и уврежданията с цел подобряване качеството на живот на пациентите и адаптиране на средата към неговите потребности (Колева, И., 2009).

Анкетираните студенти са удовлетворени от приложението на Ерготерапията в клиничната практика (фиг. 4), като около 68% от всички изследвани групи са дали положителни отговори, отрицателни отговори са посочили само 10% от анкетираните. Те са удовлетворени и от работата в рехабилитационните екипи (фиг.4), чийто цели съвпадат с целите на клиничната практика: превенция, рехабилитация и цялостно възстановяване на пациентите с различни групи заболявания, облекчаване състоянието на терминално болните и подпомагане ресоциализацията на инвалидизираните болни (Паскалева Р. 2011; 17-23). Работата в екип създава възможности за ефективна координация на дейностите и за по-добро качество на здравните грижи.

По време на клиничната практика студентите от специалността затвърждават и усъвършенстват редица професионални компетенции: активно участие в рехабилитационен екип съвместно

Фиг. 5. Ролята на рехабилитационния екип за формиране на професионалните умения

с други специалисти; превенция, поддържане и възстановяване здравето на пациента; извършване на функционална диагностика при различни заболявания; съставяне и провеждане на програми по Кинезитерапия при различни заболявания на опорно-двигателния апарат, нервна система, дихателна и сърдечно-съдова системи при деца и възрастни; прилагане на специализирани методика. Тези професионални компетенции имат първостепенно значение за практическата работа на студентите в учебно-практическите бази и самостоятелната работа с конкретен пациент за подготовка на протоколите за пациента.

Важно за практиката та е анализирането на резултатите на четирите изследвани групи и определянето на корелационната зависимост между работата в екип и усъвършенстването на професионалните компетенции по време на клиничната практика за студентите. Тя е ($R=0,45$; $p<0,05$) положително значителна корелационна зависимост. Работата в екип и за четирите изследвани групи стимулира усъвършенстването на професионалните компетенции.

Потвърждава се и тезата на авторите (Fristedt S., K. Josefsson, Ann-Sofi Kammerlind. 2016; 2-13), че специалистите физиотерапевти и ерготерапевти трябва да работят съвместно в съответствие с европейските изисквания за добри практики в здравеопазването, като се оптимизират съответните ресурси и дидактически методи.

Резултатите от анкетата потвърждават тезата, че високата мотивация стимулира качеството и интензивността на когнитивната дейност по посока на постигането на предварително формулираните цели, усвояване на нови знания и умения, използването на адекватни стратегии за постигане на високи академични резултати в процеса на обучение (Стоянова Д. 2009; 184-189).

ИЗВОДИ И ЗАКЛЮЧЕНИЯ

Добрата организация на практическото обучение на студентите от „Медицинска рехабилитация и ерготерапия“ в Медицински факултет изисква:

- Непрекъснато усъвършенстване на преподаването и теоретичната подготовка.
- Стимулиране на мотивацията на студентите, като важен фактор за формиране на професионалните умения и компетенции.
- Включването на ерготерапевтичните занимания в клиничната практика повишава мотивацията на студентите и активира участието им в практическите занимания.

ЛИТЕРАТУРА

1. Банков Ст. и кол. Ръководство по трудотерапия. София, Медицина и физкултура, 1979.
2. Вачева Д. Трудотерапевтични дейности при рехабилитацията на пациенти със слединсултни хемипарези в УМБАЛ – Плевен. – Сборник материали на първата национална конференция по медицинска рехабилитация и ерготерапия, Плевен, 2007, 37.
3. Вачева Д. Видове захвати и тяхното тестване при различни увреждания и болести на ръката. – Неврорехабилитация, том 3, 2009, 1-2, 26-31.
4. Вачева Д. Отчитане възстановяването на дейности от ежедневието (тоалет и лична хигиена) при пациенти с последици от мозъчно-съдова болест. Неврорехабилитация, 2011, том 5, 2, 68-69.
5. Колева, И., Ерготерапията – философия и принципи. – Превенция и рехабилитация, 3, 2009, 1-2, 53-58.
6. Колева, И., Функционална оценка в медицинската рехабилитация и ерготерапията. Учебник за студенти по Медицинска рехабилитация и ерготерапия при Медицински университет – Плевен. – София: РИК „СИМЕЛ“, 2008, 154 с.
7. Паскалева Р., Влиянието на съвременните характеристики на обучението по Кинезитерапия, Арт-терапия и Ерготерапия върху професионалните компетенции на завършващите рехабилитатори в Медицински колеж – Стара Загора, Автореферат на Дисертация за присъждане на образователната и научна степен Доктор”, 2012, Ст.Загора, с. 56.
8. Паскалева Р. Сътрудничество и участие на студентите от специалност „Рехабилитатор” в рехабилитационния екип по време на преддипломния стаж. Здравни грижи, 2011; брой 4: 17-23.
9. Паскалева Р. Ролята на наставника за формиране на професионалните компетенции на студентите от специалност „Рехабилитатор” по време на преддипломния стаж. Сестринско дело, 2012; бр.1: 23-27.
10. Стоянова Д. Изследване равнището на академичната мотивация на студентите от педагогическите специалности Научни трудове на русенския университет, 2009; том 48, серия 6.2; 184-189
11. Топузов И. Ерготерапия. Първа част. София, РИК „Симел”, 2006.
12. Топузов И. Ерготерапия. Трета част. София, РИК „Симел”, 2009.
13. Fristedt S., K. Josefsson, Ann-Sofi Kammerlind. Factors Influencing the Use of Evidence-Based Practice among Physiotherapists and Occupational Therapists in Their Clinical Work. Internet Journal of Allied Health Sciences and Practice, 2016; Volume 14, | Number 3, Article 7; 2-13
14. Williams, K., & Williams, C. (2011). Five key ingredients for improving motivation. Research in Higher Education Journal, 1-23.
15. Trombly CA. Occupational Therapy for Physical Dysfunction. – Boston – Baltimore – Philadelphia – Hong-Kong – London – New York – Sydney – Tokyo: Williams & Wilkins, 1996.

Адрес за кореспонденция:
Руска Василева Паскалева
Тракийски университет,
Медицински факултет
Стара Загора, ул. Армейска №11
e-mail: ruska64@abv.bg